

Knopen met een numismatisch thema

Meestal verschijnen in de beeldenaar artikelen over munten en penningen. Een enkele maal is aandacht besteed aan (gebruiks)voorwerpen met een voor de numismaat interessant thema. Zo is een artikel verschenen over kleipijpen met numismatisch interessante hiel- en ketelmerken. Ook zijn wel gebruiksvoorwerpen en sieraden gemaakt van muntstukken besproken. Nu bezit ik reeds enige tijd twee knopen die interessant zijn vanwege hun numismatisch karakter. Het betreft hier geen muntstukken die tot knoop zijn omgevormd maar men heeft de knoop het uiterlijk van een muntstuk willen geven.

De beide knopen in mijn bezit zijn vondst exemplaren. Het exemplaar met de afbeelding van een leeuwendaalder is misschien wel de meest interessante omdat het hier een afbeelding van een Nederlandse munt betreft. Waar deze knoop is gevonden is helaas niet meer bekend. Hij is door mij aangekocht op een verzamelmart en zat in de “rommelbak” van een detector amateur. De knoop is hol en lijkt gemaakt van messing. Dikte 3,50 mm en een diameter van 21 mm. Aan de achterzijde is het oog nog aanwezig.

De knoop heeft de afbeelding van een leeuwendaalder compleet met tekst en jaartal (1589). Men heeft voor de afbeelding niet de zijde met de leeuw gekozen maar de zijde met de staande man met wapenschild, in dit geval dat van Holland. Tekst: ×MO×NO+ARG+ 15 - 89 ×ORDIN×HOL. (nieuwe zilveren munt van de provincie Holland). Men heeft hier dus getracht een Hollandse leeuwendaalder af te beelden geslagen in 1589. In dit jaar werd de slag van leeuwendaalders per resolutie van de Staten-Generaal goedgekeurd. Of de knoop ook werkelijk uit de late 16^e eeuw stamt is moeilijk te zeggen. Het kan zijn dat hij in de 17^e of mogelijk 18^e eeuw is gemaakt. Een expert op het gebied van antieke knopen zou misschien aan de hand van de bevestiging van het oog uitsluitsel kunnen geven over de datering. Welke personen dergelijke knopen gedragen hebben aan hun kleding is nog moeilijker te achterhalen. Mogelijk heeft de knoop een militaire achtergrond. Het is verleidelijk te denken aan gebruik door personen die op enigerlei wijze betrokken waren bij het munthuis. Bewijs voor één van beide gebruiksdoelen is er echter niet.

De tweede knoop is gevonden te Egmond a/d Hoef. Deze knoop heeft de afbeelding van een muntstuk van Oostenrijk-Hongarije. Het betreft hier niet een tot knoop omgevormd geldstuk zoals ik aanvankelijk dacht. De achterzijde is glad en nog compleet met oog. De knoop is massief uitgevoerd en gemaakt van een zeer onedel soort metaal. Waarschijnlijk een lood/tin legering overtrokken met een ander metaal. Op dit andere metaal is de afbeelding aangebracht. De knoop heeft corrosie waardoor het onedele metaal van de knoop hier en daar door de toplaag breekt. Dikte 2 mm en een diameter van 19,5 mm.

De knoop heeft de afbeelding van een tweekoppige adelaar met daar onder een waarde aanduiding: $\frac{1}{4}$ FL. Het omschrift luid: GALLODILL REX A.A 1859 HVNG. BOH. LOMB (na LOMB is de tekst onleesbaar). Het betreft hier een knoop met de afbeelding van een Oostenrijks-Hongaarse zilveren munt van $\frac{1}{4}$ gulden (25 kreuzer). In de tekst staat het jaartal 1859 en de titel LOMB van Lombardije. Oostenrijk-Hongarije raakte echter in datzelfde jaar Lombardije kwijt. Toch is men op munten van later datum deze afkorting nog blijven gebruiken. De keerzijde van een originele kwart gulden toonde het borstbeeld van Frans Jozef I, keizer van Oostenrijk-Hongarije (1848-1916). Het is zeer aannemelijk dat deze knoop uit de 2^e helft van de 19^e eeuw dateert. Het gebruiksdoel was mogelijk voor een militair of dienst uniform.

Naar mijn weten komen knopen met afbeeldingen van muntstukken niet veel voor. Mij zijn wel meerdere voorbeelden van tot knoop omgewerkte muntstukken bekend. Zo ken ik duiten met hier twee gaten in gemaakt zodat zij op een kledingstuk konden worden genaaid. Bekender zijn de zilveren dubbeltjes en kwartjes van koningin Wilhelmina die tijdens de laatste wereldoorlog massaal zijn omgewerkt tot gebruiksvoorwerpen waaronder manchetknopen. Mogelijk zijn bij verzamelaars meer knopen aanwezig of bekend met een numismatisch karakter. Ik hoop dat dit artikel hen zal stimuleren om ook iets over deze exemplaren te publiceren.

C.G.J. Pannekeet